

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Farkındalıklarının İncelenmesi: Nitel Bir Çalışma

Abdullah Ensar UZUN¹

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geliş Tarihi : 22/10/2024

Makale Kabul Tarihi : 11/11/2024

Anahtar Kelimeler:

Anaokulu öğrencileri,
ebeveynler, çocuk hakları,
farkındalık düzeyleri.

ÖZET

Bu araştırma ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik düşüncelerinin incelenmesi için gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubu 30 yetişkin bireyden oluşmaktadır. Bireylerin yaşları en düşük 28 ve en yüksek 45 yaşlar arasında değişmektedir. Çalışmaya katılan ebeveynlerin eğitim düzeyi ilkökul, ortaokul, lise, üniversite ve lisansüstü olarak tespit edilmiştir. Araştırma yöntemi için nitel araştırma yöntemi ve fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırma için gerekli izinler ve etik kurul onayı araştırmacı tarafından alınmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile katılımcılar ile yüz yüze iletişim kurularak veriler toplanmıştır. Araştırmanın verileri içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Araştırmacı tarafından yapılan analizler sonucunda çocuk hakları tanımı kategorisinde en fazla frekansa sahip olan alt kategori çocuğa hukukun sunduğu haklar, çocukların hangi haklara sahip olduğu kategorisinde ilişkin en fazla alt kategori eğitim hakkı, çocuklara çocuk haklarının öğretilmesi kategorisinde en fazla frekansa sahip olan alt kategori öğretmenleri, çocuk hakları öğretme yöntemi kategorisinde en fazla frekansa sahip olan alt kategori ise konuşma yöntemi olarak tespit edilmiştir.

Examining Parents' Awareness of Children's Rights: A Qualitative Study

ARTICLE INFORMATION

Submission Date : 22/10/2024

Accepted Date : 11/11/2024

Keywords:

Kindergarten students,
parents, children's rights,
awareness levels.

ABSTRACT

This research was conducted to examine parents' thoughts on children's rights. The sample group consists of 30 adults. The ages of the participants ranged from a minimum of 28 to a maximum of 45 years. The educational levels varied as primary school, secondary school, high school, university, and postgraduate studies. Qualitative research method and phenomenology design were used for the research method. The required permissions and ethics committee approval for the research were obtained by the researcher. Data were collected by face-to-face communication through a semi-structured interview form prepared by the researcher. The data were evaluated with the content analysis method. Revealed findings show that the subcategory with the highest frequency in the category of definition of children's rights was the rights provided to children by law, the subcategory with the highest frequency in the category of which rights children have was the right to education, the subcategory with the highest frequency in the category of teaching children's rights to children was teachers, and the subcategory with the highest frequency in the category of teaching children's rights was the speaking method.

¹ Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, aensaruzun@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7809-4789.

1. Giriş

Çocukluk kavramı pek çok boyutu içerisinde barındırır. Doğuştan gelen kişilik özellikleri, biyolojik yapı, yaşanan sosyal çevre etkileri, içerisinde bulunan kültürün etkileri çocukluk yaşantılarının temelini oluşturmaktadır. Bedensel büyüme ve gelişmenin yanında sosyalleşme süreci için çocukluk dönemi kritik öneme sahiptir (Macrides vd., 2022). Çocukluk süreci tüm çocuklarda ortak yaşanan belirli unsurları içermektedir. Yaşam dönemlerinde doğum anından sekiz yaşına kadar olan zaman dilimi içerisindeki süreç çocukluk olarak adlandırılır. Çocukluk, büyüme ve gelişim açısından en hızlı değişimlerin yaşandığı dönem olarak adlandırılabilir (De Onis vd., 2012).

İnsan doğumdan ölüme kadar farklı gelişim aşamamalarından geçer. Çocukluk dönemi bedensel, sosyal, bilişsel, duygusal ve dil gelişim süreçlerini içerisinde barındırır. (Rakoczy, 2022). Tüm gelişim dönemlerinin sağlıklı bir şekilde atlatılması için çocukluk dönemi gelişim sürecinin temelini oluşturmaktadır. Bu açıdan çocukluk yaşantılarında gelişim görevlerinin kazanımları ayrı bir öneme sahiptir (Saracho, 2023).

Çocuklar yaşam dönemlerinde çeşitli gelişim görevlerinin yerine getirilmesi sorumlulukları ile karşı karşıya kalır (Doğan Keskin ve Bayhan, 2020). Gelişim görevleri, yaş dönemi itibari ile çocukların bedensel gelişim ihtiyacı, duygusal gelişim ihtiyacı, sosyal gelişim ihtiyacı ve eğitim ihtiyaçları gibi çeşitli gereksinimleri içerisinde barındırır (Çok, 1993; Deniz, 2007). Eğitim ihtiyacı, çocukların bilgiye doğrudan veya dolaylı olarak ulaştırılması ile giderilir. Eğitim çocuklara bilgi ve beceri kazandırma, toplumsal değerlerin kuşaklara aktarılmasını sağlama açısından kritik öneme sahiptir (Bener, 2009). Öğretmenler ve anne- babalar çocukluk yaşantılarında verilecek eğitimler için önemli rol ve sorumluluklar üstlenir.

Çocukların gelişiminde anne babalar birinci derecede sorumlu kişilerdir. Çocuklar hayata gözleri açtığı andan itibaren ebeveynleri ile karşılaşır. Anne ve babalarından çok şey öğrenirler. Yaşamlarına uyum sağlama şüphesiz anne ve babalarının desteği ile gerçekleşir (Zeybekoğlu, 2013). Çocuğun bağımsız davranışlar göstermesini istemek, ona eşit haklar tanımak, fikrini açıkça ifade etmesine zemin hazırlamak, sevgi ve hoşgörü göstermek sağlıklı bir gelişme için en uygun ebeveyn davranışlarıdır (Kulaksızoğlu, 2003). Ebeveynler, çocukların eğitim açısından yaş gruplarına uygun bir gelişim sürdürebilmesi için çeşitli rol ve sorumluluklar üstlenir (Aytekin vd., 2016). Dil gelişiminin sağlanması, kültürel öğelerin çocuklara aktarılması ve sorumluluk bilinci kazandırılması ebeveynlerin eğitim verme sorumluluklarına örnek olarak gösterilebilir (Devis-Kean vd., 2021). Anne ve babaların eğitim açısından sorumluluklarından biriside çocuklara çocuk haklarının öğretilmesidir (Bartholet, 2020).

Çocuklar kendilerini güçlü kılan haklara sahiplerdir. Doğdukları andan itibaren sağlık kurallarına uygun bakım, dengeli beslenme, düzenli beslenme, sevgi dolu bir aile ortamı gibi hakları vardır. Anne ve babalar çocuklarının haklarına önce kendileri uygun davranarak çocuk hakları konusunda çocuklarında örnek yaşantılar oluşturmalıdır (Oktay, 1999; Meray, 2016; Liebel, 2023). Çocukluk yaşantılarından itibaren bireylerin yaşamlarını hak ve sorumluluklarına göre devam ettirebilmesi için ilk çocuk hakları eğitimi ebeveynler tarafından verilir. Çocukların hak ve sorumluluklar konusunda ki eğitimi okul öncesi eğitim kurumlarında devam eder (Covell ve Howe, 1999).

Çocuk hakları, hukuki ve ahlaki olarak tüm çocukların doğduğu andan itibaren kendisine tanınan “eğitim, sağlık, yaşama, barınma, fiziksel- psikolojik veya cinsel sömürüye karşı korunma gibi” haklarının hepsini birden tanımlamakta kullanılan evrensel kavramdır (Freeman ve Veerman, 2021). Çocuk hakları dünyada çocukların yaşamasını sağlayan, onları koruyup kollayan, çocukların bütün yönleri ile gelişmelerini sağlayan ve hukuki dayanakları olan tüm haklar olarak tanımlanmaktadır (O’neill, 1992).

1980’li yıllarda çocuk haklarının yasal olarak güvence altına alınması çalışmaları başlamıştır (Fazlıoğlu, 2020). “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi” 20 Kasım 1989 tarihinde imzalanarak çocuk haklarını koruma altına almıştır (Özcan, 2023). Çocuk hakları sözleşmesinde çocuklara “yaşama hakkı, gelişme hakkı, korunma hakkı, katılım hakları ve görüş bildirme hakları”

tanınmıştır (Erbay, 2021). Çocuk Hakları Sözleşmesi Türkiye Cumhuriyeti tarafından 14 Eylül 1990 tarihinde imzalanmıştır (İpek, 2021).

İlk eğitimin başladığı ailede çocuk haklarına yönelik olarak anne ve babaların tutumu çocuklar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Bartholet, 2020). Çocukların öncelikli olarak hak ve sorumluluklarını bilmelerini sağlamak anne ve babaların görevidir (Liebel, 2023). Bu açıdan çocukları okul öncesi dönemde olan ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik olarak öznel değerlendirmeleri ve düşünceleri çocukların hak ve sorumluluklarını bilmesi açısından önemli bir gerekliliktir (Öztürk, 2019).

Çalışma özellikle anne ve babaların çocuk hakları konusunda ki düşüncelerini incelemek için gerçekleştirilmiştir. Alanyazın incelendiğinde çocuk haklarına yönelik ebeveynlerin görüşlerini ortaya koyacak araştırmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Örneğin, Dinç (2015) araştırmasında çocukların ebeveynlerinin çocuk hakları eğitimi konusundaki görüşlerini incelemiştir. Bu araştırma sadece eğitim boyutuna odaklı olarak yapılmıştır. Kosher (2018) çalışmasında ebeveynlerin sadece çocukların katılım haklarına ilişkin değerlendirmelerini ele almıştır. Literatür incelendiğinde ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik düşüncelerinin genel ve detaylı olarak değerlendirilmesi için bir araştırmanın yapılması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır ve araştırma planlanmıştır. Çalışma kapsamında daha önce yapılan örnek çalışmaların konuları olan ebeveynlerin çocuk hakları eğitimine veya katılım hakkı konusundaki düşüncelerine ilave olarak çocuk haklarının tanımın ne olduğu, çocukların hangi haklara sahip olduğu, velilerin çocuk haklarını nasıl anlattığı ve çocuk haklarının çocuklara nasıl öğretilmesi gerektiği gibi konulara yer verilmiştir. Bu şekilde çocuk hakları konusunda ebeveynlerin daha geniş çerçevede düşüncelerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Araştırma kapsamında ebeveynlerin çocuk hakkının ne olduğu ile ilgili düşüncelerinin detaylı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Literatürde bu konuda sadece ebeveynlere yönelik olarak yapılan araştırmaya rastlanmamıştır. Konu hakkında yapılan araştırmalar genellikle çocukların, öğretmenleri ve ebeveynlerin ortak görüşlerini içermektedir (Casas vd., 2006). Çocuklar çevrelerinde yetişkinler ile iletişime girerek topluma uyum sağlama eğiliminde olurlar. Yetişkinlerin çocuklara rol model olmaları sağlıklı gelişim süreci için gereklidir. Çocuklar haklarının ne olduğunu ebeveynlerinin tutum ve davranışlarından öğrenerek küçük vatandaş olma hakkında deneyim sahibi olurlar (Başal, 2007). Çocukların kendisini tanıyabilmesi, çocuk haklarının ne olduğunu bilmesi ilk olarak ebeveynlerinin bilgilendirilmesi ile mümkün olabilir (Lansdown, 2002). Araştırma kapsamında ebeveynlerin çocuk haklarının ne olduğu ile ilgili düşünceleri incelenerek konu hakkında düşüncelerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Çocuk haklarını bilmenin yanında çocukların hangi haklara sahip olduklarının ebeveynler tarafından bilinmesi önemli bir gerekliliktir (Oktay, 1999). Yetişkinlerin çocuklarının kendi haklarına saygı duyduğu ortamda çocuklar haklarının neler olduğunu daha iyi kavrayabilir. Çocukların kendilerini tanıyabilmeleri, haklarına ilişkin davranışları ortaya koyduklarında hem kendilerine hem de başkalarına saygılı olabilmeleri, haklarını savunabilmeleri için anne ve babalarının rol model olmalarına ihtiyaç duyarlar. Yetişkinlerin çocuklara rol model olabilmesi için çocuk haklarının neler olduğu konusunda bilgi sahibi olması gerekir (Flekkoy ve Kaufman, 1997). Araştırma sonucunda yetişkinlerin konu hakkındaki bilgileri ve düşüncelerinin detaylı olarak incelenerek alanyazına yeni bilgilerin sunulması hedeflenmiştir.

Çocuk haklarının öğretilmesi önemli bir gerekliliktir (Dinç, 2015). Bu süreçte öğretim yöntem ve tekniklerinin etkisi büyüktür. Alanyazında yapılan araştırmalara baktığımızda çocuk haklarının yanlış öğretilmesine yönelik çalışmaların olduğu görülmektedir (Howe ve Covell, 2010). Anne ve babaların çocuk haklarını çocuklara nasıl aktardığı konusundaki düşünceleri elbette önemlidir. Araştırma kapsamında anne ve babaların çocuk haklarını öğretme konusunda ki düşünceleri detaylı olarak incelenecektir. Özellikle ebeveynlerin kullandıkları yöntem ve teknikler ortaya konularak doğru olan veya yanlış olan yöntemlerin diğer anne ve babalar tarafından, uzmanlar tarafından, öğretmenler tarafından ve konuya ilgisi olan diğer kişiler tarafından görülmesi için literatüre yeni araştırma sonuçları kazandırılması amaçlanmıştır.

Çocukların nasıl öğreneceği konusunda farklı düşünceler vardır (Dinç, 2015). Çocukların eğitilmesine yönelik farklı ebeveyn görüşlerinin olduğu araştırmalar mevcuttur (Gilles, 1996). Bu çalışma literatürde yer alan araştırmalardan farklı olarak sadece çocuk haklarının öğretilmesi hususunda ebeveyn görüşlerini ortaya çıkaracaktır. Çocukları en iyi tanıyan kişiler olan anne ve babalarının çocuk haklarının öğretilmesi konusunda ki düşünceleri araştırma kapsamında incelenecektir. Anne ve babaların düşünceleri çocuk haklarının öğretilmesi konusundaki düşünceleri ortaya çıkarılarak eğitim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesinde, çocuk hakları eğitim programlarının oluşturulmasında kılavuzluk edecek yeni araştırma sonuçlarının sunulması amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Araştırma yöntemi belirlenirken nitel araştırma deseni tercih edilmiştir. Nitel araştırma, yapılandırılmamış gözlem tekniği, yapılandırılmamış görüşme tekniği ve doküman inceleme tekniği gibi nitel veri toplama yöntemlerini kapsamaktadır. Olguların kendi doğal ortamlarında incelenerek, ulaşılmak istenen sonuçların gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya raporlanması nitel bir sürecin izlendiği araştırmalar ile mümkün olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2005). Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik gözlemleri, görüşme analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanarak yapılacak olan nitel araştırma, daha önceden bilinen çocuk hakları konusunun ebeveynler tarafından nasıl algılandığına ilişkin doğal olguların gerçekçi bir şekilde ele alınmasına yönelik öznel ve yorumlayıcı bir süreci ifade etmektedir (Seale, 1999; Baltacı, 2019). Bu yüzden araştırma için nitel araştırma deseni yöntem olarak araştırmacı tarafından belirlenmiştir.

2.1. Araştırma Deseni

Yetişkinlerin çocuk haklarına yönelik düşünceleri kişiler arası farklılıklara göre değişmektedir. Araştırmaya dâhil edilen bireylerin çocuk haklarına yönelik öz değerlendirmelerini belirlemek için araştırmacı tarafından çalışma grubunda yer alan bireylerin düşüncelerini detaylı olarak ve derinlemesine incelenmesi gerektiği durumu ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda araştırmacı tarafından “olguların bilim (fenomenoloji)” deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji desen, bireylerin bir fenomen veya belli bir kavramla ilgili yaşamış oldukları deneyimlerinin ortak anlamına ulaşmaya çalışan bir desendir. Olguların bilim deseninde temel amaç, belli bir olguyu (fenomeni) derinlemesine yaşayan kişilerin deneyimlerinin detaylı olarak araştırmacılar tarafından incelenmesi ve değerlendirilmesidir (Creswell, 2018). Fenomenoloji deseninde araştırmacı, araştırmaya başlamadan önce çalışacağı konuyu belirlemiştir. Daha sonra çocuk hakları ile ilgili deneyim yaşamış ebeveynlerden elde ettiği verileri analiz etmiştir. Bu analiz sürecinde araştırmacı, elindeki bilgileri belli temalar altında birleştirmiştir. Araştırmanın sonunda araştırmacı tecrübelerine yer verdiği kişilerin ifadelerini birleştirerek katılımcıların düşüncelerini tam anlamıyla ifade eden esasa ulaşmayı amaçlamıştır. Bu takip edilen basamaklar “betimleyici fenomenoloji” olarak adlandırılmaktadır (Creswell, 2017).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesi için araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmak adına kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir kategori belirlemiştir. Araştırmacının diğer örnekleme yöntemlerini kullanma olanağının bulunmadığı için kolay örnekleme yöntemi seçilmiştir (Yıldırım ve Şimşek 2005; Yalçın, 2022). Çalışma grubunun seçilmesi için araştırmacı tarafından araştırmanın duyurusu yapılmıştır. Katılımcılardan beklenen nitelikler belirtilmiştir. Araştırmacı tarafından 30 gönüllü katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcıların 15 tanesi kadın ve 15 tanesi erkektir. Katılımcılar belirlenirken okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğunun olması, çalışmaya katılmaya gönüllü olması, psikiyatrik bir rahatsızlığının olmaması ve çalışmadan elde edilen bilgilerin bilimsel araştırmalarda kullanımına izin vermesi kriterleri aranmıştır.

Creswell (2007) fenomenoloji deseninde grup sayısını heterojen bir grup olan, 3-4 kişi ile 10-15 kişi arasında değiştiğini ifade etmiş olsa da bu sayının çalışmalara göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Gönüllü katılımcının fazla olması, ebeveynlerin çalışmaya katılmak için motivasyonlarının yüksek

olması ve konu hakkında araştırmanın sayıca az olması nedeni ile çok daha fazla kişinin görüş ve önerilerine ihtiyaç duyulduğu için araştırmacı tarafından çalışma grubu sayısı yüksek tutulmuştur. Alanyazın incelendiğinde çalışma grubu sayısının 30 kişi olduğu araştırmalar mevcuttur (Yalçın, 2019). Çalışma grubunda yer alan bireylerin yaşları 28 ile 45 arasındadır. Eğitim düzeyleri ise ilkokul, ortaokul, lise, üniversite ve lisansüstü olarak değişmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmacı tarafından çalışmanın verileri kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır.

2.3.1. Kişisel bilgi formu

Katılımcıların cinsiyetlerini, yaşları ve eğitim düzeylerini ve daha önce çocuk haklarına yönelik eğitim alıp almadıklarını belirlemek için 4 sorudan oluşan kişisel bilgi formu hazırlanmıştır.

2.3.2. Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Konunun derinlemesine araştırılması için araştırmacı tarafından konuya uygunluk, az sayıda ve amaca uygun olma, tek katmanlı olma, anlaşılır olma, açık uçlu olma, yönlendirme içermeme, özelleştirilmiş olma ve yargılayıcı olmama kriterleri (Polat, 2022) dikkate alınarak görüşme soruları hazırlanmıştır.

Görüşme soruları hazırlanırken araştırmanın hedefi esas alınmıştır. Ebeveynlerin, çocuk haklarının ne olduğu, çocukların hangi haklara sahip olduğu, çocuk haklarını anlatma yöntemleri ve çocuk haklarını çocuklara nasıl öğretebileceği konuları hakkındaki görüşlerini öğrenmek için sorular hazırlanmıştır. Sorular araştırmacı tarafından hazırlandıktan sonra soruların amaca uygunluğu konusunda uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşü sonucunda soruların araştırma amaçları ile örtüştüğü geri bildirim alınmıştır. Dil bilgisi kurallarına uygunluğu için tekrar uzman görüşüne başvurulmuştur. Soruların dil bilgisi kurallarına uygun olduğu görüşü alınarak araştırma için soruların oluşturulması işlemi tamamlanmıştır. Geri bildirimler alındıktan sonra görüşme sorularının etkililiği için 2 katılımcı ile pilot görüşme yapılmıştır. Pilot görüşmelerin birisi 17 dakika diğer ise 21 dakika sürmüştür. Pilot görüşme süreci içerisinde soruların katılımcılar tarafından anlaşılması ve verilen yanıtların araştırmanın amacına uygun olduğu görülerek görüşme sorularının araştırma amacına uygunluğu araştırmacı tarafından netleştirilmiştir.

Görüşme soruları şu şekildedir;

- Çocuk hakkı nedir?
- Çocuklar özel olarak hangi haklara sahiptir?
- Çocuklarınıza çocuk haklarını nasıl anlatıyorsunuz?
- Sizce çocuklar haklarını nasıl öğrenir?

2.4. Etik Kurul Onayı

Araştırmanın etik kurulu onayı Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulundan 06.06.2024 tarihli 2024.06 sayılı kararına göre etik kurul onayı alınmıştır.

2.5. Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde ilk olarak gönüllü katılımcılardan randevu alınmıştır. Ortak belirlenen ve görüşmeye uygun olan ortamda randevu günü bir araya gelinmiştir. Görüşmeler araştırmacı ve katılımcılar ile baş başa ve yüz yüze olarak yapılmıştır. Görüşme sürecine ilişkin bilgiler Tablo 1' de araştırmacılar tarafından sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Görüşme Sayısı ve Süreleri

Sıra No	Katılımcı	Görüşme Sayısı	Görüşme Süresi
1	Müge	1 görüşme	13 dakika
2	Derya	1 görüşme	22 dakika
3	Lale	1 görüşme	18 dakika
4	Sena	1 görüşme	14 dakika
5	Hatice	1 görüşme	12 dakika
6	Zahide	1 görüşme	11 dakika
7	Petek	1 görüşme	21 dakika
8	İlayda	1 görüşme	13 dakika
9	Nazan	1 görüşme	15 dakika
10	Güler	1 görüşme	19 dakika
11	Sevda	1 görüşme	17 dakika
12	Ekin	1 görüşme	12 dakika
13	Fatma	1 görüşme	9 dakika
14	Zehra	1 görüşme	20 dakika
15	Nermin	1 görüşme	16 dakika
16	Polat	1 görüşme	19 dakika
17	Kadir	1 görüşme	8 dakika
18	Mehmet	1 görüşme	9 dakika
19	Yusuf	1 görüşme	10 dakika
20	Ziya	1 görüşme	18 dakika
21	Osman	1 görüşme	21 dakika
22	Uğur	1 görüşme	7 dakika
23	Abidin	1 görüşme	14 dakika
24	Kazım	1 görüşme	17 dakika
25	Mustafa	1 görüşme	11 dakika
26	Ömer	1 görüşme	13 dakika
27	Zeki	1 görüşme	14 dakika
28	Vedat	1 görüşme	21 dakika
29	Orhan	1 görüşme	16 dakika
30	Özer	1 görüşme	14 dakika

2.6. Verilerin Analizi

Nitel veri analizi üzerinde çalışılan, “ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik düşüncelerinin belirlenmesi” konusu için veriyle ilgili anlam üretmek ve veri setinde neyin temsil edildiğine dair açıklamalar geliştirmek amacıyla yapılan bir içerik analizi süreci izlenerek yapılmıştır. Bu süreç aynı zamanda rutin ve pratik uygulamalardaki yapıları, süreçleri veya alan sorunlarını keşfetmek ve tanımlamak için de başvurulan bir yoldur. Yorumlayıcı bir felsefeye dayanan içerik analizi genellikle üzerinde çalışılan veri setinin; kabataslak analizi ve ayrıntılı analizinin birleştirilmesidir. Burada amaç genellikle muhtelif verileri tanımlayarak, detaylı betimleyerek veya farklı verileri karşılaştırarak ortak açıklamalar üretmektir (Flick, 2013). Nitel çalışmalarda analiz süreci esas olarak ham verilerin hacmini azaltarak büyük miktardaki verilerin özünü anlamayı, önemli örüntüleri tanımlamayı ve verilerden anlam çıkararak araştırılan olguya ilişkin mantıksal kanıt zinciri oluşturmayı kapsar (Patton, 2014; Miles ve Huberman, 2016).

Veri analiz sürecinde öncelikle verilerin detaylı bir şekilde okuması yapılmıştır. Nitel veri analizlerinde sıklıkla kullanılan MAXQDA 24 programına yüklenerek analizler yapılmıştır. Verilerdeki tekrar eden örüntülere ulaşmak için ve zamandan tasarruf edebilmek için bir yazılım kullanma gereği duyulmuştur. Tematik analizle katılımcıların deneyimlerini aktaran ve deneyimlerin toplumdaki farklı söylemleri nasıl etkilediğini inceleyebilen bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Braun ve Clarke

2006). Bu yüzden örüntüleri ortaya çıkarıp zengin bir şekilde betimlemek için tematik analiz kullanılmıştır. Böylece tekrar okunan veriler sonucunda ortaya çıkan kodlar oluşturulmuştur.

İç geçerliğin oluşması için görüşmeler yapılmadan önce hazırlanan form için uzman görüşünün yapıldığı açıklanmıştır. Hazırlanan form için bir istatistik alanında deneyimli bir uzmandan geri bildirim alınmıştır. Dış geçerliğin sağlanması için verilerin toplanması ve bu sürecin açıklanması, kullanılan yöntemle ilgili bilgi verilmesi, analiz ve bulguların nasıl düzenlendiğine dair bilgiler verilmiştir. İç güvenilirlik için verilerin kaybı önlenmiştir ve bulgulara bir yorum katmadan olduğu şekilde sunulmuştur. Dış güvenilirlikle ilgili olumsuz durumları en aza indirmek için bir yazılım kullanılarak oluşturulan kodlar ve temalar incelenmiştir.

3. Bulgular

Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik farkındalıklarını belirlemek için yapılan nitel araştırma sonucunda elde edilen veriler bu bölümde sunulacaktır. Araştırmanın veri analizi sürecinde katılımcıların nitel görüşme sürecinde sorulara verdikleri yanıtlar doğrudan kullanılmıştır. Çalışma grubunda yer alan bireylerin kimlik bilgilerinin ifşa olmaması için “Lale” gibi takma isimler ile kodlamalar yapılmıştır.

Veri analizi sonucunda katılımcıların tespit edilen demografik bilgileri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcılara Ait Tanımlayıcı Bulgular

Değişken	Kategori	Frekans (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	15	50
	Erkek	15	50
Yaş	28-30	4	13.33
	31-36	11	36.67
	37-41	9	30.00
	42-45	6	20.00
Eğitim Düzeyi	İlkokul	2	6.67
	Ortaokul	8	26.67
	Lise	12	40.00
	Üniversite	6	20.00
	Lisansüstü	2	6.67
Çocuk Hakları Eğitim Alıp Almama	Evet Aldım	4	13.33
	Hayır Almadım	26	86.67
	Toplam	30	100

Katılımcıların 15 tanesi kadın ve 15 tanesi erkek olarak belirlenmiştir. Çalışma grubunda yer alan bireylerin yaşları 28 ile 45 arasındadır. Eğitim düzeyleri ise 2 tanesi ilkokul, 8 tanesi ortaokul, 12 tanesi lise, 6 tanesi üniversite ve 2 tanesi lisansüstü mezundur. Son olarak katılımcıların 4 tanesi daha önce çocuk haklarına yönelik bir eğitime katılmışken 26 tanesi bir eğitime katılmamıştır. İlgili değerlerin yüzdeleri araştırmacı tarafından Tablo 2’de detaylı olarak belirtilmiştir.

Çalışma grubunda yer alan bireylere görüşme sırasında araştırmacı tarafından yöneltilen “Sizce çocuk hakkı nedir?” sorularına katılımcıların verdikleri cevaplar içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda çocuk hakları tanımı kategorisi 5 alt kategoriye ayrılmıştır. Bunlar; çocuğa hukukun sunduğu haklar, çocukların menfaatine olan kurallar, çocuklara özgürlüğün sağlanması, çocuklara eşit yaşam koşullarının sağlanması ve çocuklara iyi bir geleceğin sunulmasıdır. Çalışma grubunda yer alan bireylerin çocuk hakları tanımı kategorisinde alt kategorilere ilişkin ifade ettikleri örnek cümleleri Tablo 3’de araştırmacı tarafından katılımcı kodları ile birlikte paylaşılmıştır.

Tablo 3. Çocuk Hakları Tanımı Kategorisine Ait Tanımlayıcı Bulgular

Kategori	Alt Kategori	Örnek Cümle	Katılımcı Kodu
Çocuk Hakları Tanımı	Çocuklara Hukukun Sunduğu Haklar	Birleşmiş Milletlerin çocuk haklarını koruma altına almak için çocukların sahip olduğu hakları güvence altına almasıdır.	Fatma
	Çocukların Menfaatine Olan Kurallar	Çocukların yaşamlarını devam ettirmeleri için onların yararına olan tüm yasal güvenceler.	Vedat
	Çocuklara Özgürlüğün Sağlanması	Tüm çocukların eşit ve özgür yaşayabilmesi için getirilen kurallar.	Lale
	Çocuklara Eşit Yaşam Koşullarının Sağlanması	Yeryüzündeki tüm çocukların eşit yaşam haklarına sahip olması için yetişkinlerin dikkat etmesi gereken kurallar.	Yusuf
	Çocuklara İyi Bir Geleceğin Sunulması	Çocukların yarınlarına hazırlanabilmesi için kendilerini koruyamadıkları durumlarda onlara verilen haklardır.	Orhan

Çalışma grubunda yer alan bireylere görüşme sırasında araştırmacı tarafından yöneltilen “Çocuklar özel olarak hangi haklara sahiptir?” sorularına katılımcıların verdikleri cevaplar içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda çocukların hangi haklara sahip olduğu kategorisi 5 alt kategoriye ayrılmıştır. Bunlar; eğitim hakkı, özgürlük hakkı, sevilme hakkı, oyun oynama hakkı ve düşüncelerini ifade edebilme hakkıdır. Çalışma grubunda yer alan bireylerin çocukların hangi haklara sahip olduğu kategorisinde alt kategorilere ilişkin ifade ettikleri örnek cümleleri Tablo 4’ de araştırmacı tarafından katılımcı kodları ile birlikte paylaşılmıştır.

Tablo 4. Çocukların Hangi Haklara Sahip Olduğu Kategorisine Ait Tanımlayıcı Bulgular

Kategori	Alt Kategori	Örnek Cümle	Katılımcı Kodu
Çocukların Hangi Haklara Sahip Olduğu	Eğitim Hakkı	Her çocuk eğitim alma hakkında sahiptir.	Abidin
	Özgürlük Hakkı	Çocukların özgürce yaşamaya hakları vardır.	Polat
	Sevilme Hakkı	Sevilmek çocuklar için çok önemlidir. Bu yüzden her çocuğun sevilme hakkı vardır.	Müge
	Oyun Oynama Hakkı	Oyun çocuğun temel ihtiyacıdır. Arkadaşları veya ailesi ile oyun oynama hakları vardır.	Zehra
	Düşüncelerini İfade Edebilme Hakkı	Çocuklar olaylar ile ilgili düşüncelerini ifade edebilme haklarına sahip olmalıdır.	Mustafa

Çalışma grubunda yer alan bireylere görüşme sırasında araştırmacı tarafından yöneltilen “Çocuklarınıza çocuk haklarını nasıl anlatıyorsunuz?” sorularına katılımcıların verdikleri cevaplar içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda çocuklara çocuk haklarının

öğretilmesi kategorisi 3 alt kategoriye ayrılmıştır. Bunlar; öğretmenleri tarafından, herkes tarafından ve anne – babaları tarafından olarak belirlenmiştir. Çalışma grubunda yer alan bireylerin çocuklara çocuk haklarının öğretilmesi kategorisinde alt kategorilere ilişkin ifade ettikleri örnek cümleleri Tablo 5’ de araştırmacı tarafından katılımcı kodları ile birlikte paylaşılmıştır.

Tablo 5. Çocuklara Çocuk Haklarının Öğretilmesi Kategorisine İlişkin Tanımlayıcı Bulgular

Kategori	Alt Kategori	Örnek Cümle	Katılımcı Kodu
Çocuklara Çocuk Haklarının Öğretilmesi	Öğretmenleri	Öğretmenleri çocuklara diğer tüm bilgileri öğrettiği gibi çocuk haklarını da öğretmelidir.	Vedat
	Herkes	Çocuğun eğitiminden sorumlu olan herkes çocuklara hakları ile ilgili bilgileri verebilir.	Petek
	Anne ve Babaları	Çocuğun ilk eğitimi ailede başlar. Bu yüzden anne ve babaları öğretmelidir.	Yusuf

Çalışma grubunda yer alan bireylere görüşme sırasında araştırmacı tarafından yöneltilen “Sizce çocuklar haklarını nasıl öğrenir?” sorusuna katılımcıların verdikleri cevaplar içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda çocuklara çocuk haklarının öğretilmesi kategorisi 5 alt kategoriye ayrılmıştır. Bunlar; konuşarak, örnekler vererek, oyun oynayarak, yaşına uygun yöntemler kullanarak ve merak uyandırarak anlatmak olarak belirlenmiştir. Çalışma grubunda yer alan bireylerin çocuklara çocuk haklarını öğretme yöntemi kategorisinde alt kategorilere ilişkin ifade ettikleri örnek cümleleri Tablo 6’ da araştırmacı tarafından katılımcı kodları ile birlikte paylaşılmıştır.

Tablo 6. Çocuk Haklarını Öğretme Yöntemi Kategorisine İlişkin Tanımlayıcı Bulgular

Kategori	Ait Kategori	Örnek Cümle	Katılımcı Kodu
Çocuk Haklarını Öğretme Yöntemi	Konuşarak	Sohbet esnasında çocuğunda fikirlerini alarak onunla konuşarak öğretilir.	Mehmet
	Örnekler Vererek	Çocuk hakları konusunda örnekler cümleler vererek öğretilir.	Zehra
	Oyun Oynayarak	Çocuklar ile eğitici oyunlar oynayarak öğretilir.	Nazan
	Yaşına Uygun Yöntemler Kullanarak	Çocukların anlama düzeyi ve içinde bulunduğu yaş dilimi dikkate alınarak öğretilmelidir.	Uğur
	Merak Uyandırarak Anlatmak	Merak etmesini sağlayarak ilgisini çekebilecek şekilde öğretebiliriz.	Yusuf

4. Sonuç ve Tartışma

Araştırmacı tarafından yapılan analizler sonucunda çocuk hakları tanımı kategorisinde sırasıyla çocuklara hukukun sunduğu haklar, çocukların menfaatine olan kurallar, çocuklara özgürlüğün sağlanması, çocuklara eşit yaşam koşullarının sağlanması, çocuklara iyi bir geleceğin sunulması alt kategorileri araştırmacı tarafından yapılan analizler sonucunda tespit edilmiştir. Çocukların hangi haklara sahip olduğu kategorisine ilişkin sırası ile eğitim hakkı, özgürlük hakkı, sevilme hakkı, oyun oynama hakkı, düşüncelerini ifade edebilme hakkı alt kategorileri tespit edilmiştir. Çocuklara çocuk haklarının öğretilmesi kategorisinde öğretmenleri, herkes, anne ve babaları alt kategorileri tespit edilmiştir. Çocuk hakları öğretme yöntemi kategorisinde ise konuşarak, örnekler vererek, oyun oynayarak, yaşına uygun yöntemler kullanarak, merak uyandırarak anlatmak alt kategorileri tespit edilmiştir. Araştırma bulgularının literatürde yer alan diğer araştırma bulguları ile benzer ve farklı yönleri çalışmanın bu bölümünde ele alınacaktır.

Araştırmanın birinci alt problemi olan çocuk hakları tanımı kategorisinde literatürde yer alan Dinç (2015)'in okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk hakları eğitimi konusundaki görüşlerini incelemek için gerçekleştirmiş olduğu araştırma sonucuna göre ebeveynlerin çocukların yaşları küçük olduğundan dolayı seçme ve karar verme haklarının sınırlı olması gerektiği tanımlamasını yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Day vd., (2006) anne tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumlar arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında çocuk haklarının tanımlamasında ebeveynlerin seçme hakkının kendi kontrollerinde olması gerektiği düşüncelerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yurtseven (2009) ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne- babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelediği araştırmasında ebeveynlerin çocuk haklarından seçme ve karar vermenin ebeveyn gözetiminde olması gerektiği görüşlerinin olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada ilgili araştırma sonuçlarından farklı olarak çocuk haklarına tanımlanmasında çocuk haklarına ilişkin çocukların yaşı veya gelişim sürecinden dolayı sınırlama olması gerektiği görüşü araştırmaya katılan ebeveynler tarafından belirtilmemiştir. Bu araştırmanın sonuçlarının Dinç (2015), Day vd., (2006) ve Yurtseven (2009) araştırmalarından farklı sonuçlar içermesinin nedeni söz konusu araştırmaların daha eski tarihlerde yapıldığından kaynaklı olabilir. Son yıllarda çocuk haklarına yönelik yapılan araştırmaların yaygınlaşması, konuya olan dikkati artırmış olabilir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullar, sivil toplum kuruluşları ve belediyelerin çocuk haklarına ilişkin farkındalık oluşturmak için yaptıkları çalışmaların velilerin çocuk haklarına ilgili olma konusunda daha duyarlı hale getirmiş olabilir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan çocukların hangi haklara sahip olduğu kategorisine ilişkin literatürde farklı araştırma sonuçları yer almaktadır. Bunlardan ilki Erbay (2012) tarafından Türkiye'de çocuk haklarını tanıtmaya, yaygınlaştırma ve izlemeye yönelik uygulamaların eleştirel analizi ve bir model önerisi için yapılan araştırma sonucuna göre çocukların haklarına ilişkin en önemli görülen hakkın katılım olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışma sonucunda ise anne ve babaların daha çok eğitim hakkını önemsendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışma ile Erbay (2012) çalışması sonuçları açısından farklılıklar içermektedir. Araştırma sonuçlarının farklılıklar içermesinin nedeni her iki araştırmanın çalışma grubu olabilir. Erbay'ın (2012) çalışması akademisyenler, kamu temsilcileri, hükümet dışı örgüt temsilcileri ve çocuklara yönelik yapılmışken bu çalışma anne ve babalara yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaya katılan anne- babaların okul döneminde çocuklarının olması konuyu eğitim açısından daha hassas değerlendirme konusundaki motivasyonlarını artırmış olabilir. Kent Kükürtçü (2011) çalışmasında 5-6 yaş çocuklarının ailelerin ve öğretmenlerinin kullandıkları disiplin yöntemlerinin çocuk hakları ile ilişkisini incelenmiştir. Yapılan çalışmada çocuk haklarının neler olduğuna yönelik katılımcıların konu bilgisi açısından daha sınırlı yanıtlar verme eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir. Bu çalışmada ise çocuk haklarının veliler yanıtların konu bilgisi açısından daha çeşitli ve konuya uygun olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle çocukların hangi haklara sahip olduğu kategorisinde 5 farklı alt kategorinin ortaya çıkması velilerin konu hakkında bilgi birikiminin yüksek olduğu sonucunu destekler niteliktedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan çocuklara çocuk haklarının öğretilmesi kategorisinde Washington (2010) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre çocuk haklarının çocuklara öğretilmesi gerektiği araştırmaya katılan veliler tarafından belirtilmiştir. Bu çalışmada benzer biçimde araştırmaya katılan anne ve babalar çocuk haklarının konuşarak, örnekler vererek, oyun oynayarak, yaşına uygun yöntemler kullanarak, merak uyandırarak gibi yöntem ve teknikler ile çocuklara öğretilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Karaman Kepenekçi (2000) insan hakları eğitimi konulu kitabında yer alan araştırması sonucunda çocuk haklarının çocuklara yetişkinler tarafından öğretilmesi gerektiği önerilmiştir. Bu çalışmada benzer biçimde çocuk haklarının öğretmenler, anne ve babalar tarafından çocuklara öğretilmesi gerektiği belirtilmiştir. Karaman Kepenekçi (2000) çalışması ile bu çalışma sonuçları açısından benzer bulgulara sahiptir. İki çalışmanın benzer sonuçlar içermesi çocukların eğitim öğretim ihtiyaçlarının karşılanması konusunda yetişkinlerin sorumluluk alması gerektiği gerçeği ile ilişkili olabilir. Tüm çocukların eğitim ve öğrenme ihtiyaçlarının yetişkinler tarafından giderilmesi gerektiği gerçeği her iki çalışma katılımcılarının benzer yanıtlar verme sürecini etkilemiş olabilir. Washington'ın (2010) araştırmasına katılan ebeveynlerin çocuk haklarının çocuklara

okullarında öğretilmesi gerektiği görüşünü belirtmişlerdir. Washington (2010) araştırması ile bu çalışmanın çocuk haklarının öğretmenleri tarafından öğretilmesi gerektiği bulguları açısından benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. İki çalışmanın katılımcı grubu veliler olduğu için velilerin okuldan beklentilerinin aynı olması çalışma bulgularının benzer olması üzerinde etkili olmuş olabilir. Covell ve Howe (1999) araştırmasında çocuk hakları eğitiminin çocuklarının gelişimi açısından önemli olduğu görüşü ortaya çıkmıştır. Dinç (2015) çalışmasında okulöncesi eğitim kurumlarında farklı etkinlikler ile çocuk haklarının öğretilmesi gerektiği ebeveynler tarafından belirtilmiştir. Bu çalışmada ilgili araştırmalara benzer biçimde çocuk haklarının öğretilmesi kategorisinde öğretmenleri yani okul öncesi eğitim kurumları tarafından eğitim verilmesinin önemi vurgulanmıştır. Araştırma bulgularının benzerlik göstermesi çocukların eğitim öğretim sürecinin temel gelişim ihtiyacı olması gerçeğinden kaynaklı olabilir. Çünkü küçük yaş grupları yeni bilgi ve becerileri ancak yetişkin rehberliğinde öğrenebilir.

Araştırmanın dördüncü ve son kategorisi çocuk haklarını öğretme yöntemi kategorisidir. Dinç (2015) araştırması sonucunda ebeveynlerin çocuk haklarının öğretilmesi konusunda sorumluluk alması gerektiği belirtilmiştir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre ebeveynlerin çocuk haklarının öğretilmesinde model olması gerektiği, konuşarak öğretmesi gerektiği ve aile ortamında öğretmesi gerektiği alt kategorilerine ulaşılmıştır. Her iki çalışma çocuk haklarının ebeveynleri tarafından öğretilmesi konusunda aynı doğrultuda sonuçlara sahiptir. Dinç (2015)'in çalışmasından farklı olarak bu çalışma ebeveynlerin öğretme yöntemlerinin neler olması gerektiği konusu detaylı olarak ele alınmıştır. Kent Kükürtçü (2011) 5-6 yaş çocuklarının ailelerin ve öğretmenlerinin kullandıkları disiplin yöntemlerinin çocuk hakları ile ilişkisinin incelenmesi konulu çalışmasında bu çalışmaya benzer biçimde anne ve babaların çocuk haklarını çocuklarına konuşarak anlatması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma sonucunda ebeveynlerin çocuk haklarını öğretme yöntemleri Dinç (2015) ve Kent Kükürtçü (2011) araştırmalarına benzer biçimde konuşarak, örnekler vererek, oyun oynayarak, yaşına uygun yöntemler kullanarak, merak uyandırarak çocuk haklarının öğretilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde daha önce çocuk haklarına yönelik eğitim alan anne ve babaların bilgi düzeylerinin eğitim almayan anne-babalara göre daha iyi düzeyde olduğu görülmüştür. Bu çalışmaya katılan ve daha önce çocuk haklarına yönelik eğitim alan anne- babalar (%13.33), daha önce çocuk hakları eğitimi almayan (%66,67) anne-babalara göre sorulara cevap vermeleri ve konuya hâkim olmaları açısından görüşme sürecine daha aktif biçimde katılmışlardır. Araştırmacının bu gözlemleri dikkate alındığında çocukların eğitiminden sorumlu olan anne ve babalara çocuk hakları eğitimi verilmesinin yaygınlaştırılması, eğitim çalışmalarının daha fazla veliye ulaşması sağlanabilir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin lise ve üzeri eğitim kurumlarından mezun olma oranı %66 olarak belirlenmiştir. Farklı eğitim düzeyinin ağırlıkta olduğu (ilkokul veya ortaokul gibi) çalışma gruplarına yeni araştırmalar planlanabilir. Yeni çalışmalar özellikle ilkokul veya ortaokul düzeyindeki anne-babaların çoğunlukta olduğu gruplara yönelik olarak yapılabilir ve ulaşılan sonuçlar bu araştırma sonuçları karşılaştırılabilir.

Bu çalışmada ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik düşünceleri derinlemesine incelenmiştir. Elde edilen bulgular dikkate ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin görüşlerini daha kalabalık gruplar üzerinde değerlendirmek için nicel araştırma yapmaya imkân sağlamak amacı ile konu ile ilgili olarak ölçme aracı geliştirilebilir. Bunun sonunda daha kalabalık gruplar hakkında genelleyebilir nicel veriler elde edilebilir. Nicel araştırmalar sonucunda ayrıca ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin görüşleri anne-baba tutumları, anne- baba bağlanma vb. gibi farklı değişkenler ile ilişkisi incelenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre çocuk haklarının öğretilme yöntemlerine ilişkin veli görüşleri detaylı olarak incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde ortaya çıkan konuşarak, örneklere vererek, oyun oynayarak, yaşına uygun yöntemler kullanarak ve merak uyandırarak anlatmak gibi öğretme yöntemleri bundan sonra çocuklara hazırlanacak olan çocuk hakları öğretim etkinliklerinde öğretim yöntem ve teknikleri olarak kullanılabilir.

Araştırma Makalesi

Araştırmanın çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi örneklem grubudur. Bu çalışma 30 anne ve babanın görüşleri ile sınırlıdır. Çocuk haklarına yönelik olarak bundan sonraki çalışmalar çocukların gelişimden sorumlu olan bir diğer grup olan öğretmenlere yönelik olarak planlanabilir.

Araştırma Kayseri ilinde gerçekleştirilmiştir. Bu durum araştırmanın bir diğer sınırlılığı olarak değerlendirilebilir. Bundan sonra yapılacak olan araştırmalar farklı şehirlerde veya birden fazla şehirde gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

- Akengin, H. (2008). A comparative study on children's perceptions of the child rights in the turkish community of turkey and northern cyprus. *Education*, 129: 224-238. link.gale.com/apps/doc/A190331795/AONE?u=anon~1450bcff&sid=googleScholar&xid=c6b53012.
- Aytekin, Ç., Artan, İ., Kangal, S. B., Çalışandemir, F., & Özkızıklı, S. (2016). Çocukların anne-babalarına yönelik algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 168-188. <https://dergipark.org.tr/en/pub/maeuefd/issue/24653/260760>
- Bartholet, E. (2020). Homeschooling: Parentrightsabsolutism vs. child rightst education & protection. *Ariz. L. Rev.*, 62, 1. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/arz62&div=5&id=&page=>
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Başal, H. A. (2007). *Gelişim ve psikoloji: nasıl mutlu bir çocuk yetiştirebilirim?* (4. Baskı). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Bener, Ö. (2009). Annelerin kız çocukların eğitimi konusunda görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 6:2. <http://www.insanbilimleri.com>
- Casas, F., Saporiti, A., Gonzalez, M., & Figuer, C. (2006). Children's rights from the point of view of children, their parents and their teachers: A comparative study between Catalonia (Spain) and II Molise (Italy). *Int'l J. Child. Rts.*, 14, 1. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/intjchr14&div=8&id=&page>
- Creswell, J. W. (2016). Reflections on the MMIRA thefuture of mixed methods task for cereport. *Journal of Mixed Methods Research*, 10(3), 215-219. <https://doi.org/10.1177/1558689816650298>
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni*. Ankara: Eğiten Kitap
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Covell, K., & Howe, R. B. (1999). The impact of children's rights education: A Canadian study. *Int'l J. Child. Rts.*, 7, 171. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/intjchr7&div=16&id=&page>
- Çok, F. (1993). Gelişim psikolojisi, kuramlar, yöntemler ve yaşamın ilk yılları. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 26(2), 641-670. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000479
- Davis-Kean, P. E., Tighe, L. A., & Waters, N. E. (2021). The role of parent educational attainment in parenting and children's development. *Current Directions in Psychological Science*, 30(2), 186-192. <https://doi.org/10.1177/0963721421993116>
- Day, D. M., Peterson-Badali, M., & Ruck, M. D. (2006). The relationship between maternal attitudes and young people's attitudes toward children's rights. *Journal of Adolescence*, 29, 193-207. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.05.002>
- Deniz, M. E. (2007). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Maya Akademi Yayınları
- De Onis, M., Onyango, A., Borghi, E., Siyam, A., Blössner, M., & Lutter, C. (2012). Worldwide implementation of the WHO child growth standards. *Public health nutrition*, 15(9), 1603-1610. <https://doi.org/10.1017/S136898001200105X>
- Diñç, B. (2015). Okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk hakları eğitimi konusundaki görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi- Journal of Qualitative Research in Education*, 3(1), 7-25. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.3c1s1m>

Doğan-Keskin, A., & Bayhan, N. P. (2020). Çocuk gelişiminin dünü, bugünü ve yarını. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 881-900. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.1967202043242>

Erbay, E. (2012). Türkiye’de çocuk haklarını tanıtmaya, yaygınlaştırma ve izlemeye yönelik uygulamaların eleştirel analizi ve bir model önerisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23 (2) 47-74. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/797259>

Erbay, E. (2021). *Çocuk hakları*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Fazlıoğlu, Z. (2007). *Çocuk hakları sözleşmesinde yer alan “çocuk hakları” konusunda öğretmenlerin ve yöneticilerin bilinç düzeyleri*. (Yüksek Lisans Tezi) Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Flick, U. (2013). *Mappingthefield*. In U. Flick (Ed.), *The SAGE handbook of qualitative data analysis*. Los Angeles, Sage.

Flekkøy, M. G., & Kaufman, N. H. (1997). *The participation rights of the child: Rights and responsibilities in family and society* (Vol. 4). Jessica Kingsley Publishers.

Gilles, S. G. (1996). On educating children: A parentalist manifesto. *U. chi. L. rev.*, 63, 937. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/uclr63&div=26&id=&page=>

Howe, R. B., & Covell, K. (2010). Miseducating children about their rights. *Education, Citizenship and Social Justice*, 5(2), 91-102. <https://doi.org/10.1177/1746197910370724>

Karaman Kepenekçi, Y. (2000). *İnsan hakları eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık

Kent Kükürtçü, S. (2011). *5-6 yaş çocuklarının ailelerin ve öğretmenlerinin kullandıkları disiplin yöntemlerinin çocuk hakları ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Kosher, H. (2018). What children and parents think about children’s right to participation. *The International journal of children's rights*, 26(2), 295-328. https://brill.com/view/journals/chil/26/2/article-p295_295.xml

Kulaksızoğlu, A. (2003). *Farklı gelişen çocuklar*. Epsilon Yayıncılık: İstanbul.

Lansdown, G. (2002). Children’s rights. In *Children's Childhoods* (pp. 39-50). Routledge.

Liebel, M. (2023). *Children’s rights from below*. In *Childhoods of the Global South* (pp. 23-24). Policy Press. <https://bristoluniversitypressdigital.com/monochap/book/9781447370437/pt001.xml>

İpek, A. (2021). Çocuk haklarının gelişimi ve karşılaştırmalı olarak anayasal açıdan değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(1), 151-173. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/262769>

Freeman, M., & Veerman, P. E. (Eds.). (2021). *Theideologies of children'srights* (Vol. 23). BRILL.

Macrides, E., Miliou, O., & Angeli, C. (2022). Programming in early childhood education: A systematic review. *International Journal of Child-Computer Interaction*, 32, 100396. <https://doi.org/10.1016/j.ijcci.2021.100396>

Merey, Z. (2016). *Çocuk hakları*. Ankara: Pegem Akademi.

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: Nitel veri analizi* (S. Akbaba Altun & A. Ersoy, Çev. Ed.) Ankara: Pegem Akademi

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. Ed.) Ankara: Pegem Akademi.

Araştırma Makalesi

Rakoczy, H. (2022). Foundations of theory of mind and its development in early childhood. *Nature Reviews Psychology*, 1(4), 223-235. <https://www.nature.com/articles/s44159-022-00037-z>

Saracho, O. N. (2023). Theories of child development and their impact on early childhood education and care. *Early Childhood Education Journal*, 51(1), 15-30. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10643-021-01271-5>

Seale, C. (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 5(4), 465-478

O'Neill, O. (1992). Children's rights and children's lives. *Int'l JL & Fam.*, 6, 24. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/292963>

Oktay, A. (1999). *Yaşamın sihirli yılları: Okulöncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Özcan, G. (2023). Çocuk hakları ihlali ve çocuk istismarı açısından çocuk YouTube kanalları. *Disiplinler Arası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 64-72. <https://dergipark.org.tr/en/pub/dicod/issue/76595/1269143>

Öztürk, A. (2019). Development of children's rights education curriculum for prospective preschool teachers. *Journal of Theoretical Educational Science*, 12(4), 1257-1283. <https://doi.org/10.30831/akukeg.471086>

Washington, F. (2010). *5 – 6 yaş grubu çocuklarına uygulanan aile katılımlı çocuk hakları eğitimi programının etkililiğinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Westman, J. C. (1999). Children's rights, parents' prerogatives, and society's obligations. *Child Psychiatry and Human Development*, 29, 315-328. <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1021301200499>

Yalçın, H. (2019). *Denetimli serbestlikten yararlanan kişilerin toplumsal uyum süreçleri*. Isparta: Fakülte Kitabevi.

Yalçın, H. (2022). Bir araştırma deseni olarak fenomenoloji. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 213-232. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227345>

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yurtsever, M. (2009). *Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Zeybekoğlu, Ö. (2013). Günümüzde erkeklerin gözünden babalık ve aile. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(2), 297-328. [doi: 10.13114/MJH/201322486](https://doi.org/10.13114/MJH/201322486)

Extended Summary

Children learn a lot from their mothers and fathers from the moment they are born. They. Adaptation to their lives undoubtedly occurs with the support of their parents (Zeybekoğlu, 2013). Parents have roles and responsibilities for their children's healthy development (Aytekin et al., 2016). Responding the needs of children regarding basic developmental tasks is crucial. (Bartholet, 2020). Fulfilling various developmental tasks are also essential for a child from the birth (Doğan Keskin & Bayhan, 2020). Developmental tasks reveal various needs physically, emotionally, socially, and educationally, which give parent an active role in fulfilling all of these. (Çok, 1993; Deniz, 2007).

Children's rights are a universal concept used to define all of the rights granted to all children from the moment they are born, such as "education, health, life, shelter; protection against physical, psychological or sexual exploitation" (Freeman & Veerman, 2021). Children's rights are defined as all rights that enable children to live in the world, protect and look after them, ensure their development in all aspects and have legal basis (O'Neill, 1992). The educational needs that begin to be met in the family are also a matter of children's rights. Parents should raise awareness about children's rights (Merey, 2016; Liebel, 2023). Therefore, child rights education should be offered primarily to parents. Children's education on rights and responsibilities continues in the pre-school period (Covell & Howe, 1999).

Teachers and parents have the primary responsibility for teaching children about their rights.. The attitude of mothers and fathers towards children's rights has a significant impact on children (Bartholet, 2020). Thus, the duty of ensuring children know their rights and responsibilities is fundamental for mothers and fathers (Liebel, 2023). In this respect, the evaluation and awareness levels of parents whose children are in the preschool period regarding children's rights are important for children to know their rights and responsibilities (Öztürk, 2019).

This study was conducted to examine the awareness of mothers and fathers regarding children's rights. Studies addressing the awareness of parents regarding children's rights were limited, so the researcher aimed to examine this issue in depth.

Qualitative research design was preferred when determining the research method. Qualitative research includes qualitative data collection methods such as unstructured observation technique, unstructured interview technique and document review technique. It is possible to report the desired results in a realistic and holistic way by examining the facts and events in their natural environments with research that follows a qualitative process (Yıldırım and Şimşek 2005). The "phenomenology" design was used by the researcher to determine the awareness of the individuals included in the study regarding children's rights.

Convenience sampling method was preferred to select participants (Yıldırım and Şimşek 2005). The researcher reached 30 volunteer parents, consisting of 15 female and 15 male. The ages of the individuals in the sample group were between 28 and 45. Their education levels varied as primary school, secondary school, high school, university and postgraduate. The data of the study were collected by the researcher through a personal information form and a semi-structured interview form. In the data collection process, interview sessions were set with all participants individually. After analysing data, results indicated following categories of children's rights definition: rights granted to children by law, rules in the interests of children, provision of freedom to children, provision of equal living conditions for children, and provision of a good future for children. The categories of right to education, right to freedom, right to be loved, right to play, right to express one's thoughts were determined in order of the variable of which rights children have. The categories of teachers, everyone, mothers and fathers were determined in the variable of teaching children's rights. The categories of telling by talking, giving examples, playing games, using age-appropriate methods, and arousing curiosity were determined in the variable of teaching children's rights.